

Fryske Gea: in 2100 weer 100.000 hectare veen

COR DE BOER

AKKRUM It Fryske Gea stroopt de mouwen op voor het behoud van veenbodems en -landschappen.

De natuurbeheerder heeft met de Haarlemse landschapsarchitect Peter de Ruyter een strategie uitgedokterd om natuur- en cultuurwaarden veilig te stellen. In 'Stean foar it fean' blikt It Fryske Gea vooruit naar 2100. Dan zou Friesland weer meer dan 100.000 hectare aan oude én nieuwe veenlandschappen moeten tellen. Ter vergelijking: nu staat de teller op 70.000 hectare, in het verleden was dit nog 200.000.

De basis wordt gevormd door zogenaamde moedermoerassen als de Alde Feanen, het Bûtefjild en het Easterskar, gebieden met zo hoog mogelijke waterpeilen en minimale menselijke invloeden.

De Ruyter pleitte gisteren bij de presentatie van de veenstrategie in Oude Schouw, voor het verzachten van de abrupte overgang tussen deze beheerde natuur en de omliggende droge veenpolders. In de toekomstvisie wordt voorgesteld een kilometers brede schil zo in te richten dat deze in dienst staat van de moerasgebieden. Het waterpeil is er hoog, om verdere verdroging en bodemdaling te voorkomen.

Landbouw blijft in de visie moge-

lijk binnen deze schil, maar wel aangepast aan het werken op natte, zachte bodems. „Een stijging van het waterpeil naar 40 tot 60 cm onder maaiveld hoeft de gewasopbrengst niet te verminderen”, staat in het plan. Dat betekent dat er gewerkt moet worden met lichte machines en veerassen die zich redden op slappe grond. Gewassen die van natte voeten houden, zoals veenmos, lisdodde en cranberry, kunnen bijdragen aan een rendabele bedrijfsvoering.

Tegenover dit droomscenario staat een doembeeld waarin het veen door ontwatering en oxidatie stilaan verdwijnt. Fryske Gea-directeur Henk de Vries schetste het zo: „As wy trochgeane sa't wy no dogge, binne wy oer fyftich jier alle fean sa'n bytsje kwyt. Wy binne no by steat om feanpakketten mei 1 oant 2 sentimeter yn it jier te redusearjen, wylst der yn in jier tiid net mear as 1 millimeter bykomt.” De Vries pleit niet voor een terugkeer naar het verleden. „Wy moatte ta op in modern lânskip, ynspirearre troch wat wy yn it ferline leard ha.”

It Fryske Gea betitelt zichzelf als grote speler in de Friese veennatuur, als beheerder van De Alde Feanen en de petgaten van De Veenhoop (2200 hectare), de Lendevallei (950 ha), It Easterskar (550 ha) en It Bûtefjild (350 ha). In deze gebieden spelen be-

‘As wy sa trochgeane binne wy oer fyftich jier alle fean kwyt’

langrijke vraagstukken, variërend van natuur- en landschapsopgaven tot veenweide- en klimaatproblemen. Het lukt nu al niet om deze gebieden nat te houden, doordat er water wegloopt naar de steeds verder dalende omgeving. De Ruyter: „Alles heeft met alles te maken in het veen. Maar dit zijn iconische gebieden waar we ontzettend zuinig op moeten zijn.”

De veenstrategie mondt uit in een zevenstappenplan voor de aanpak van gebieden. Hierin wordt achtereenvolgens gekeken naar de landschappelijke ligging, de hydrologische situatie, de actuele natuurdoelen en kansen op koppeling met andere functies. Vervolgens worden maatregelen uitgewerkt en samenwerkingspartners gezocht. Sluitstuk is een regelmatige evaluatie.

Het plan is in de eerste plaats bedoeld als intern werkdokument, maar is ook te gebruiken buiten het Gea-territorium, zegt directeur De Vries. De natuurorganisatie deelt haar kennis graag en wil samenwer-

king zoeken met onderzoeksinstituten, provincie, Wetterskip, boeren en burens. In de strategie is dat zo verwoord: „Wij staan open voor samenwerking met iedereen die net als ons een passie heeft voor veenlandschappen met een rijke biodiversiteit.”

Veen en oxidatie

Veen ontstaat wanneer plantenmateriaal verteert onder zeer natte, zuurstofloze omstandigheden. Het werkt als een spons die in natte tijden wateroverschotten kan vasthouden en in droge tijden watertekorten kan aanvullen. Veen is een opslagbron van organische stof en voedingsstoffen voor planten. Tot de zestiger jaren van de vorige eeuw had het Nederlandse veenweidegebied een hoog waterpeil. Vanaf toen werd ingezet op diepere drooglegging ten bate van een productievere landbouw. Aan zuurstof blootgesteld veen wordt afgebroken, wat leidt tot bodemdaling en extra emissie van broeikasgassen. Door deze oxidatie is het areaal veenbodems in Nederland de afgelopen 40 jaar met ruim 20 procent afgenomen en verdwijnt er nog ieder jaar gemiddeld zo'n 2000 hectare, beschreef Wageningen University Research in 2010.

De ALde Feanen geldt in de veenstrategie van It Fryske Gea als 'moedermoeras'. FOTO MARCEL VAN KAMMEN